

МЕТОДИКА ОБҐРУНТУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРІОРИТЕТНОСТІ АКТИВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЮ БЕЗПЕКОЮ

Ірина Семенівна Стеців¹

У статті досліджено проблеми забезпечення продовольчої безпеки під час війни в Україні. Доведено необхідність обґрунтованого визначення першочергових напрямів активізації економічного механізму державного управління для виходу із продовольчої кризи. Розроблено методику обґрунтування регіональної пріоритетності активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою, яка інтегрує інформацію, про стратегічно важливі для забезпечення продовольчої безпеки регіони України та стан підприємств продовольчого сектору у розрізі областей в умовах війни. Запропонована методика базується на трьох основних етапах: 1-ий – аналітична оцінка показників регіонального лідерства з виробництва стратегічно важливих видів продукції до початку повномасштабного вторгнення російських військ на територію України; 2-ий – аналітична оцінка стану підприємств продовольчого сектору в умовах війни, 3-тій – визначення регіональних рівнів пріоритетності із врахуванням стратегічно важливих для забезпечення продовольчої безпеки областей та регіональних характеристик продовольчого сектору. Охарактеризовано 4-ри умовні типи областей за двома коефіцієнтами регіональної пріоритетності та візуалізовано 3 рівні регіональної пріоритетності за цих умов. Запропоновано використовувати рейтинговий коефіцієнт регіональної пріоритетності у системі моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою для дослідження змін у пріоритетах державної підтримки за рахунок різних факторів.

Ключові слова: державне управління, економічний механізм, продовольча безпека, продовольчий сектор економіки, пріоритетність державної підтримки.

Постановка проблеми. Забезпечення функціонування життєво необхідних галузей народного господарства у воєнний час є пріоритетним напрямом державного управління. Зростання кількості постраждалих від збройного вторгнення регіонів України спричинило дестабілізацію економічної ситуації та початок продовольчої кризи. Поряд із відновлення територіальної цілісності України постають питання активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою за пріоритетними напрямами. Визначення регіональної пріоритетності такої активізації на сьогодні носить формальний характер та потребує застосування науково обґрунтованої методики, що дозволить раціонально розподілити обмежені війною фінансові ресурси держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам забезпечення продовольчої безпеки під час війни в Україні присвячено праці вчених Бойко В., Бойко Л., Горбонос Ф., Заїки О.В., Земко А.М., Князя С., Масюк О.П., Процевят О., Скриньковського Р., Хмиз М.Я., Цюх С. та ін. Зокрема науковці В. Бойко та Л. Бойко досліджуючи продовольчу безпеку та ризики для аграрного виробництва під час війни в Україні, констатують, що війна, розв'язана в Україні, зруйнувала системи виробництва, переробки та постачання сільськогосподарського продовольства на міжнародний ринок, а від успішного проведення посівної компанії озимих культур та надійної логістики з постачання продукції

місцевих товаровиробників сільськогосподарської продукції залежить не тільки продовольча безпека України, а і безпека інших країн світу [1]. М. Диха, аналізуючи продовольчу безпеку під призвоєю воєнних дій в Україні, вказує на зменшення врожайності через порушення агротехнологічного обробітку земель/посіву, зменшення зборів зерна через менші площі посіву і, як наслідок, зменшення експорту зернових [2, с. 56]. Скриньковський Р.М., Горбонос Ф.В., Цюх С.І., Процевят О.С., та Князь С.В., вивчаючи тенденції і питання продовольчої безпеки України в умовах війни, запропонували план заходів із забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану, зокрема використовувати всі наявні інструменти і можливості впливу України на глобальну продовольчу політику, виходячи з досвіду і реальних досягнень провідних позицій у світовій економіці сільського господарства, які здобула Україна, а також активізувати і посилити співпрацю з державами-партнерами, міжнародними та міжурядовими організаціями, зокрема з FAO (Продовольчою та сільськогосподарською організацією ООН), щодо трансформації продовольчих систем [3]. Науковцями Масюк О.П. і Заїкою О.В. запропоновано в якості основних трендів публічного управління продовольчою безпекою в Україні під час війни можна виділити перехід від вибіркового протекціонізму до підтримки самоорганізації виробників продовольства, а також створення умов для

¹ Стеців Ірина Семенівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту Національного університету «Львівська політехніка», e-mail: irina.s.stetsiv@lpnu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4982-1355>

розвитку державно-приватного партнерства на рівні «державна – малий бізнес – міжнародні організації» [4, с. 165–171]. Земко А.М. вказує на ряд проблем, що потребують термінового втручання держави, зокрема таких як вимушене скорочення посівних площ, знищення сільськогосподарської техніки аграріїв, неможливість продати зібраний врожай або відсутність нормальних умов для його зберігання, знищення об'єктів аграрної інфраструктури (елеваторів, складів, тощо), знищення та розкрадання аграрної продукції, логістичні проблеми, заподіяння колосальної шкоди навколишньому природному середовищу, зниження купівельної спроможності населення тощо [5, с. 113–116].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Поряд із запропонованими шляхами розв'язання описаних науковцями проблем залишаються відкритими питання регіональної пріоритетності активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою, що обумовлено обмеженістю фінансових ресурсів держави під час війни в Україні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розробка методики обґрунтування регіональної пріоритетності активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою на основі оцінки стану стратегічно важливих регіонів України, що відіграють значну роль у блокуванні продовольчої кризи у воєнний час.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зниження рівня продовольчої безпеки в Україні спровоковане порушенням територіальної цілісності держави та знищенням значної частини суб'єктів продовольчого сектору викликало активізацію економічного механізму державного управління у вигляді запровадження пільгового кредитування, ініціюванню підтримки продовольчого сектору у вигляді грантів, сприянні поширенню індустріальних парків, релокації, спрощення митних, а також податкових платежів. Проте здійснення розподілу державних фінансових ресурсів для забезпечення вищенаведених інструментів економічного механізму потребує визначення регіональної пріоритетності та застосування системного раціонального підходу, що враховуватиме ряд факторів при розподілі рівнів пріоритетності. Реалізація такого підходу потребує розробки методики обґрунтування регіональної пріоритетності, що базуватиметься на дослідженні стратегічно важливих регіонів для забезпечення продовольчої безпеки у довоєнний період, детальному аналізі стану продовольчого сектору під час війни та визначенні першочергових напрямів застосування економічного механізму державного управління для подолання стрімко зростаючої продовольчої кризи (рис. 1).

Застосування запропонованої методики базується на реалізації трьох основних етапів. Перший етап передбачає аналітичну оцінку показників регіонального лідерства з виробництва стратегічно важливих видів продукції, рівня забезпечення споживання, експорту продовольчої продукції та рейтингу вітчизняного виробництва на світовому ринку до початку

повномасштабного вторгнення російських військ на територію України. Результатом проведеного аналізу є визначення індексів стратегічної вагомості виробництва ($ICBV_i$), експорту ($ICBE_i$) та забезпечення споживання ($ICBC_i$), а також індексу питомої ваги продукції (IPV_i) для визначення індикатора стратегічної вагомості ($ICVO_j$) та коефіцієнту регіональної пріоритетності області за продуктом (KPP_i^n).

Другий базується на аналітичній оцінці стану підприємств продовольчого сектору в умовах війни, зокрема визначаються індекси зміни фінансово-економічних показників діяльності провідних підприємств (ІФЕП_j) та збитковості підприємств (ІЗБП_j) для визначення індикатора результативності діяльності підприємств (ІРД_j) та коефіцієнту регіональної пріоритетності області за станом підприємств (KPP_j^c).

Заключний етап використання запропонованої методики базується на визначенні регіональних рівнів пріоритетності із врахуванням стратегічно важливих для забезпечення продовольчої безпеки областей та регіональних характеристик продовольчого сектору. Результатом розрахунків є виведення інтегрального коефіцієнту регіональної пріоритетності активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою (KPP_i^{int}) для визначення рейтингового коефіцієнту регіональної пріоритетності активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою ($RKPP_j$).

Для візуалізації умовної ситуації розглянемо 4-ри типи областей з умовними характеристиками двох коефіцієнтів регіональної пріоритетності для визначення рейтингового коефіцієнта регіональної пріоритетності.

Нехай для області 1 присутні такі характеристики: $KPP_i^n \downarrow KPP_j^c \downarrow$, для області 2 присутні такі характеристики: $KPP_i^n \uparrow KPP_j^c \downarrow$, для області 3 присутні такі характеристики: $KPP_i^n \uparrow KPP_j^c \uparrow$, для області 4 присутні такі характеристики: $KPP_i^n \downarrow KPP_j^c \uparrow$, тоді матриця умовної візуалізації регіональної пріоритетності обґрунтування активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою буде мати наступний вигляд (рис. 2).

На основі умовних розрахунків інтерпретовано діаграму Парето та побудовано діаграму умовної регіональної пріоритетності обґрунтування активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою (рис. 3).

Розподіл 4-рьох умовних областей у діаграмі здійснено за трьома рівнями пріоритетності. Кумулятивна крива Парето вказує на 3-тю умовну область, яка характеризується найвищим рівнем пріоритетності та потребує першочергового реагування, що за правилом 20/80 дасть найбільше результативності у забезпеченні виходу із продовольчої кризи.

Важливість розрахунку рейтингового коефіцієнту регіональної пріоритетності полягає не лише у реалізації його основного призначення – визначення рівня пріоритетності j-тої області, але і в його використанні у системі моніторингу економічного механізму державного

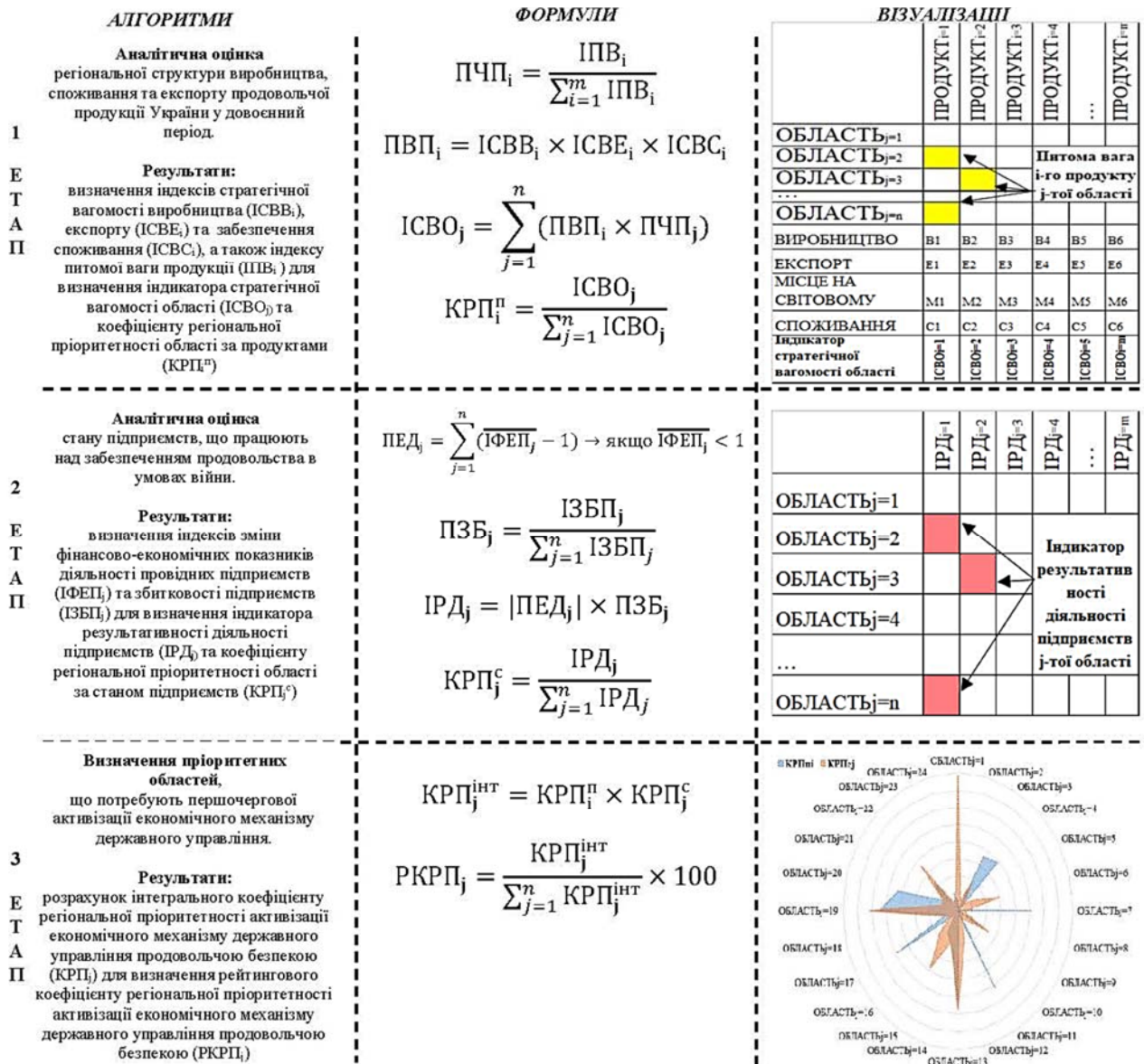

Рисунок 1 – Деталізована матрична модель обґрунтування регіональної пріоритетності активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою

Джерело: розроблено автором на основі проведеного дослідження

управління продовольчою безпекою для дослідження змін у пріоритетах державної підтримки за рахунок покращення фінансово-економічного стану суб'єктів продовольчого сектору, зміни обсягів виробництва, споживання та експорту продовольчих продуктів, тощо.

Висновки. Наслідки російської агресії у вигляді різкого погіршення фінансово-економічних показників суб'єктів продовольчого сектору економіки та загострення продовольчої кризи, стимулювали активізацію економічного механізму державного управління продовольчою безпекою, що на сьогодні носить фрагментарний характер. Необхідність концентрації обмежених війною фінансових ресурсів держави у найбільш постраждалих та стратегічно важливих для забезпечення продовольчої безпеки регіонах, зумовила потребу у застосуванні раціонального підходу до

обґрунтування регіональної пріоритетності активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою. Запропонована методика базується на дослідженні стратегічно важливих регіонів для забезпечення продовольчої безпеки у довоєнний період, детальному аналізу стану продовольчого сектору під час війни та визначенні першочергових напрямів застосування економічного механізму державного управління для подолання стрімко зростаючої продовольчої кризи. Розрахунок рейтингового коефіцієнту регіональної пріоритетності відіграє важливу роль у системі моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою для дослідження змін у регіональних пріоритетах державної підтримки продовольчого сектору за рахунок різних факторів, що є перспективою подальших досліджень.

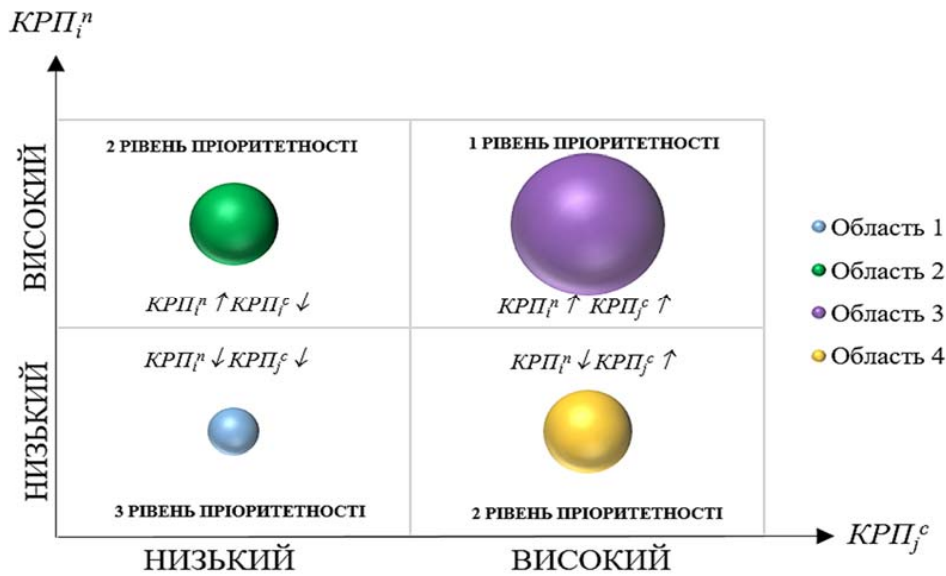

Рисунок 2 – Матриця умовної візуалізації регіональної пріоритетності обґрунтування активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою

Джерело: розроблено автором на основі проведеного дослідження

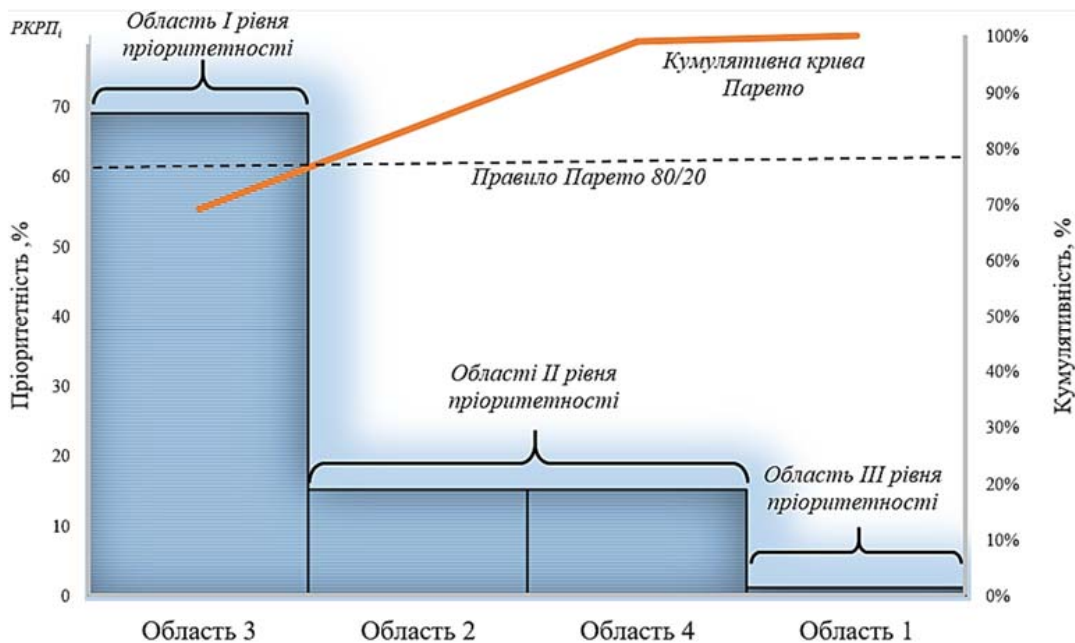

Рисунок 3 – Діаграма умовної регіональної пріоритетності обґрунтування активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою (інтерпретовано за Парето)

Джерело: розроблено автором на основі проведеного дослідження

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бойко В., & Бойко Л. Продовольча безпека та ризики для аграрного виробництва під час війни в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-27>
2. Диха М. В. Продовольча безпека під призвою воєнних дій в Україні. *Сталий розвиток аграрної сфери: інженерно-економічне забезпечення* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. Бережани : ВП НУБіП України «Бережан. агротехн. ін-т». 2022. С. 55–57. URI: <http://78.152.183.36/bitstream/123456789/12195/1/%D0%94%D0%B8%D1%85%D0%B0-55-57-55-57.pdf>.
3. Скриньковський Р., Горбонос Ф., Цюх С., Хмиз М. Я., Процевят О., & Князь С. (2022) Тенденції і питання продовольчої безпеки України в умовах війни. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2022. № 8. URI: <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/38633/1/16606724216807.pdf>.

4. Масюк О.П., & Заїка О.В. Публічне управління продовольчою безпекою в Україні під час війни. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2022. № 4 (83), с. 165–171. URI: https://journals.kntu.kherson.ua/index.php/visnyk_kntu/article/view/28
5. Земко А.М. Продовольча безпека в умовах війни: правовий аспект. *Продовольча та екологічна безпека у воєнний і післявоєнний часи: правові виклики для України та світу* : тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 16 вересня 2022 р.). Київ : ФОР Ямчинський О.В. 2022. С. 113–116. URI: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u348/zbirka_1.pdf#page=114.

REFERENCES:

1. Boiko V., & Boiko L. (2022) Prodovolcha bezpeka ta ryzyky dlia ahrahnoho vyrobnytstva pid chas viiny v Ukraini. [Food security and risks for agricultural production during the war in Ukraine] *Economy and society*. No. 41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-27>.
2. Dykha M.V. (2022) Prodovolcha bezpeka pid pryzmou voiennykh dii v Ukraini. [Food security under the prism of military operations in Ukraine] *Stalyi rozvytok ahrahnoi sfery: inzhenerno-ekonomichne zabezpechennia: materialy IV Mizhnar. nauk.-prakt. konf – Sustainable development of the agrarian sphere: engineering and economic support: materials IV International. science and practice conf. Berezhan. "Berezhan. agricultural technology institute"*. P. 55–57. Available at: <http://78.152.183.36/bitstream/123456789/12195/1/%D0%94%D0%B8%D1%85%D0%B0-55-57-55-57.pdf>.
3. Skrynkovskiy R., Horbonos F., Tsiukh S., Khmyz M. Ya., Protseviat O., & Kniaz S. (2022) Tendentsii i pytannia prodovolchoi bezpeky Ukrainy v umovakh viiny. [Trends and issues of food security of Ukraine in the conditions of war]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka». Seriya: «Ekonomichni nauky»*. No. 8. Available at: <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/38633/1/16606724216807.pdf>.
4. Masiuk O.P., & Zaika O.V. (2022) Publichne upravlinnia prodovolchoiu bezpekoiu v Ukraini pid chas viiny. [Public management of food security in Ukraine during the war.]. *Visnyk Khersonskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu*. No. 4 (83), pp. 165–171. Available at: https://journals.kntu.kherson.ua/index.php/visnyk_kntu/article/view/28.
5. Zemko A.M. (2022) Prodovolcha bezpeka v umovakh viiny: pravovyi aspekt. [Food security in wartime: legal aspect.]. *Prodovolcha ta ekolohichna bezpeka u voiennyi i pislivoiennyi chasy: pravovi vyklyky dlia Ukrainy ta svitu: tezy dopovidei uchastnykiv Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii - Food and environmental security in wartime and post-war times: legal challenges for Ukraine and of the world: abstracts of the reports of the participants of the International scientific and practical online/offline conference (Kyiv, September 16 2022)*. Kyiv: FOP Yamchynskiy O.V. p. 113–116. Available at: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u348/zbirka_1.pdf#page=114.

METHODOLOGY FOR JUSTIFICATION OF THE REGIONAL PRIORITY ACTIVATION OF THE ECONOMIC MECHANISM PUBLIC ADMINISTRATION OF FOOD SECURITY

Iryna S. Stetsiv¹

Ensuring the functioning of vital branches of the national economy in wartime is a priority area of state administration. The increase in the number of victims of the armed invasion of the regions of Ukraine caused the destabilization of the economic situation and the beginning of the food crisis. Along with the restoration of the territorial integrity of Ukraine, there are issues of activation of the economic mechanism of state management of food security in priority directions. The implementation of such an approach requires the development of a methodology for substantiating regional priorities, which will be based on the study of strategically important regions for ensuring food security in the pre-war period, a detailed analysis of the state of the food sector during the war, and the determination of priority directions for the application of the economic mechanism of state management to overcome the rapidly growing food crisis. The article examines the problems of ensuring food security during the war in Ukraine. The need for a well-founded determination of the priority directions for activation of the economic mechanism of state administration to get out of the food crisis has been proven. A methodology for substantiating the regional priority of activation of the economic mechanism of state management of food security has been developed, which integrates information about strategically important regions of Ukraine for ensuring food security and the state of food sector enterprises in a section of regions in war conditions. The proposed methodology is based on three main stages: 1st – analytical assessment of indicators of regional leadership in the production of strategically important types of products before the start of a full-scale invasion of Russian troops on the territory of Ukraine; 2nd – analytical assessment of the state of food sector enterprises in war conditions, 3rd – determination of regional priority levels, taking into account areas strategically important for ensuring food security and regional characteristics of the food sector. 4 conditional types of regions are characterized according to two coefficients of regional priority and 3 levels of regional priority are visualized under these conditions. It is proposed to use the rating coefficient of regional priority in the monitoring system of the economic mechanism of state management of food security to study changes in the priorities of state support due to various factors.

Keywords: public administration, economic mechanism, food security, food sector of the economy, priority of state support

JEL Classification: E60, H12, H56, P43, Q18

*Стаття надійшла до редакції 16.05.2023
The article was received May 16, 2023*

¹ Iryna S. Stetsiv, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of Administrative and Financial Management, Lviv Polytechnic National University